

5 Rekurse a induktivní definice

Mimo „přímočarých“ definic množin a funkcí, jako výčtem prvků či explicitním zadáním, se obzvláště v informatice setkáváme s definicemi nepřímými, které se odvolávají na sebe sama.

Odborně se taková situace nazývá *rekurzí* či *induktivní definicí*. □

Stručný přehled lekce

- * Posloupnosti a rekurentní vztahy pro ně, jejich řešení a důkazy.
- * Rekurse za přítomnosti více parametrů a použití indukce.
- * Induktivní definice množin s ukázkami.

5.1 Posloupnosti a rekurentní vztahy

- Uspořádané k -tice z daného oboru hodnot H jsou nazývány *konečnými posloupnostmi* délky k (nad H). □
- Pojem posloupnosti zobecňuje toto pojetí na „nekonečnou délku“ takto:

Definice 5.1. Posloupnost (nekonečná) je zobrazením z přirozených čísel $\mathbb{N}$ do oboru hodnot H , neboli

$$p : \mathbb{N} \rightarrow H.$$

Místo „funkčního“ zápisu n -tého členu posloupnosti jako $p(n)$ častěji používáme „indexovou“ formu jako p_n , ve které se celá posloupnost zapíše $(p_n)_{n \in \mathbb{N}}$. □

Oborem hodnot H posloupnosti obvykle bývá nějaká číselná množina, ale může to být i jakákoliv jiná množina. □

Poznámka: Třebaže to není zcela formálně přesné, běžně se setkáme s posloupnostmi indexovanými od nuly nebo od jedničky, jak se to v aplikacích hodí. I my se budeme tímto řídit a vždy si určíme počáteční index podle potřeby.

Příklady posloupností

- $p_0 = 0, p_1 = 2, \dots, p_i = 2i, \dots$ je posloupnost sudých nezáporných čísel, $\square$
- $(3, 3.1, 3.14, 3.141, \dots)$ je posl. postupných dekadických rozvoju π , $\square$
- třeba *(jablko, hruška, švestka, hruška, hruška, ...)* je posloupnost nad druhy ovoce coby oborem hodnot. $\square$
- $(1, -1, 1, -1, \dots)$ je posloupnost určená vztahem $p_i = (-1)^i, i \geq 0$, $\square$
- avšak pokud bychom chtěli stejnou posloupnost $(1, -1, 1, -1, \dots)$ určit indexy od jedné, tj. zadat ji jako $q_i, i \geq 1$, tak vztah bude $q_i = (-1)^{i-1}$. $\square$

Definice: Posloupnost $(p_n)_{n \in \mathbb{N}}$ je

* *rostoucí* pokud $p_{n+1} > p_n$ a *nerostoucí* pokud $p_{n+1} \leq p_n$,

* *klesající* pokud $p_{n+1} < p_n$ a *neklesající* pokud $p_{n+1} \geq p_n$

platí pro všechna n .

Rekurentní zadání posloupnosti

Definice: Říkáme, že posloupnost $(p_n)_{n \in \mathbb{N}}$ je zadána *rekurentně*, pokud je dán její počáteční člen p_0 (či několik počátečních členů) a dále máme předpis, jak určit hodnotu členu p_{n+1} z hodnot p_i pro nějaká $i \leq n$. $\square$

Ukázky rekurentně zadaných posloupností:

- Zadáme-li posloupnost p_n počátečním členem $p_0 = 1$ a rekurentním vztahem $p_{n+1} = 2p_n$ pro $n \geq 0$, pak platí $p_n = 2^n$ pro všechna n . $\square$
- Funkce „faktoriál“ (na přirozených číslech) je dána počáteční hodnotou $0! = 1$ a rekurentním vztahem $(n+1)! = (n+1) \cdot n!$ pro $n \geq 0$. $\square$
- Známa Fibonacciho posloupnost je zadána počátečními členy $f_1 = f_2 = 1$ a vztahem $f_{n+2} = f_{n+1} + f_n$ pro $n \geq 1$. $\square$

Všimněte si v poslední ukázce, že není potřeba doslova dodržovat formu rekurentního vztahu „ p_{n+1} z hodnot p_i “, ale vždy je třeba hodnotu následujícího členu posloupnosti odvozovat z předchozích (tj. už určených) členů, v tom případě „ f_{n+2} z hodnot f_i , $i = n, n+1$ “.

Řešení rekurentní posloupnosti

Příklad 5.2. Posloupnost $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{Z}$ je zadaná rekurentní definicí

$$f(0) = 3 \quad \text{a} \quad f(n+1) = 2 \cdot f(n) + 1$$

pro všechna přirozená n . Určete hodnotu $f(n)$ vzorcem v závislosti na n . $\square$

Řešení: V první fázi řešení takového příkladu musíme nějak „uhodnout“ hledaný vzorec pro $f(n)$. Jak? Zkusíme vypočítat několik prvních hodnot a uvidíme... $\square$

$$f(1) = 2 \cdot f(0) + 1 = 2 \cdot 3 + 1 = 7$$

$$f(2) = 2 \cdot f(1) + 1 = 2 \cdot 7 + 1 = 15$$

$$f(3) = 2 \cdot f(2) + 1 = 2 \cdot 15 + 1 = 31$$

$$f(4) = 2 \cdot f(3) + 1 = 2 \cdot 31 + 1 = 63 \square$$

Nepřipomínají nám tato čísla něco? Co třeba výrazy $8 - 1$, $16 - 1$, $32 - 1$, $64 - 1 \dots$? Bystrým studentům se již asi podařilo uhodnout (a ostatním napovídáme), že jde o mocniny dvou snížené o 1. Přesněji, $f(n) = 2^{n+2} - 1$. $\square$

Ve druhé fázi nesmíme ale zapomenout správnost našeho „věštění“ dokázat, nejlépe matematickou indukcí podle n . $\square$

Příklad 5.2. Posloupnost $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{Z}$ je zadána rekurentní definicí

$$f(0) = 3 \quad \text{a} \quad f(n+1) = 2 \cdot f(n) + 1$$

pro všechna přirozená n . Určete hodnotu $f(n)$ vzorcem v závislosti na n .

Řešení: ...

Bystrým studentům se již asi podařilo uhodnout (a ostatním napovídáme), že jde o mocniny dvou snížené o 1. Přesněji, $f(n) = 2^{n+2} - 1$.

Ve druhé fázi nesmíme ale zapomenout správnost našeho „věštění“ dokázat, nejlépe matematickou indukcí podle n . $\square$

- Báze pro $n := 0$ říká $f(0) = 2^{0+2} - 1 = 4 - 1 = 3 = f(0)$, což platí. $\square$
- Indukční krok využije indukční předpoklad platnosti vztahu $f(n) = 2^{n+2} - 1$ pro $n := i$ (tj. $f(i) = 2^{i+2} - 1$) $\square$ a pokračuje úpravou ze zadaného rekurentního vzorce

$$f(i+1) = 2 \cdot f(i) + 1 = 2 \cdot (2^{i+2} - 1) + 1 = 2 \cdot 2^{i+2} - 2 + 1 = 2^{(i+1)+2} - 1,$$

což po dosazení pro $n := i+1$ znamená opět požadovaný vztah $f(n) = 2^{n+2} - 1$. $\square$

Podle principu matematické indukce je nyní dokázáno, že pro zadanou rekurentní posloupnost f platí $f(n) = 2^{n+2} - 1$ pro všechna přirozená n . $\square$

Příklad 5.3. Posloupnost $(s_n)_{n \in \mathbb{N}}$ je zadaná rekurentní definicí

$$s_0 = 0 \quad \text{a} \quad s_n = s_{n-1} + n^2$$

pro všechna $n \geq 1$. □ Dokažte, že $s_n = \frac{1}{6}n(n+1)(2n+1)$ pro všechna přirozená n .

Řešení: Opět postupujeme matematickou indukcí podle n . □

- Báze $n := 0$: $s_0 = \frac{1}{6} \cdot 0 \cdot (0+1)(2 \cdot 0 + 1) = 0$, což platí. □
- Indukční krok: za využití $s_{i-1} = \frac{1}{6}(i-1)(i-1+1)(2i-2+1) = \frac{1}{6}(i-1)i(2i-1)$, což je indukční předpoklad pro $n := i-1$ a libovolné $i \geq 1$, upravujeme

$$\begin{aligned} s_i &= s_{i-1} + i^2 = \frac{1}{6}(i-1)i(2i-1) + i^2 = \frac{1}{6}i(2i^2 - 3i + 1) + i^2 \square \\ &= \frac{1}{6}i(2i^2 - 3i + 1 + 6i) = \frac{1}{6}i(i+1)(2i+1), \end{aligned}$$

což dokazuje požadovaný vztah $s_n = \frac{1}{6}n(n+1)(2n+1)$ také pro $n := i$. □

□

Poznámka: Výsledek Příkladu 5.3 je ukázkou tzv. sumačního vzorce pro řadu

$$1^2 + 2^2 + \dots + n^2 = \frac{1}{6}n(n+1)(2n+1).$$

Jinou ukázkou je už dříve zmíněný základní vztah $1 + 2 + \dots + n = \frac{1}{2}n(n+1)$.

5.2 Rekurse s více parametry a indukce

- Kromě přímočarých ukázek rekurse na funkcích s jediným celočíselným parametrem (tj. na posloupnostech) se lze setkat, především v návrhu algoritmů, s rekurzí za přítomnosti více parametrů. □
- I pro takové obecnější případy je základním matematickým přístupem použít indukci, avšak nejprve je nutno vhodně zvolit či vytvořit jeden celočíselný parametr, podle něžž indukci můžeme vést. □
- Samozřejmě takový parametr (i nově vytvořený) opět musí být zdola ohraničený a pro každou rekurentně odkazovanou hodnotu musí být nižší než pro aktuálně určenou hodnotu.

Možné přístupy k věci si uvedeme na několika typických ukázkách.

Přístup fixace parametru

Příklad 5.4. Mějme funkci $m : \mathbb{N} \times \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ definovanou rekurentně takto: $\square$

- $m(0, b) = 0$ pro všechna $b \in \mathbb{N}$ a
- $m(a + 1, b) = m(a, b) + b$ pro všechna $a, b \in \mathbb{N}$.

$\square$ Co bude hodnotou $m(a, b)$ pro obecné $a, b \in \mathbb{N}$? $\square$

Bližším pohledem na zadanou definici zjistíme, že hloubka zanoření rekurze pro vyčíslení $m(a, b)$ je přesně a . Jelikož každé zanoření k výsledku přičte hodnotu b , odhadneme: $\square$

Věta. Pro každá $a, b \in \mathbb{N}$ platí $m(a, b) = a \cdot b$ (součin daných parametrů).

Jaký je vhodný postup k důkazu tohoto tvrzení indukcí? Je snadno vidět, že rekurentní vyhodnocení na hodnotě parametru b nijak podstatně nezáleží (b lze **fixovat**) a důležité je sledovat měnící se hodnotu a . Tato úvaha nás dovede k následujícímu přístupu:

Mějme $m : \mathbb{N} \times \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$:

* $m(0, b) = 0$ pro všechna $b \in \mathbb{N}$ a

* $m(a + 1, b) = m(a, b) + b$ pro všechna $a, b \in \mathbb{N}$.

□ **Věta.** Pro každá $a, b \in \mathbb{N}$ platí $m(a, b) = a \cdot b$ (součin daných parametrů).

Důkaz: Budiž $b \in \mathbb{N}$ libovolné ale pro další úvahy **pevné**. □

Dokazujeme tady, že pro každou hodnotu $a := i \in \mathbb{N}$ platí $m(i, b) = i \cdot b$. □

- V **bázi** $i = 0$ je explicitně zadáno $m(0, b) = 0 = 0 \cdot b$ pro jakékoliv $b \in \mathbb{N}$. □
- **Indukční krok.** Necht' je tvrzení známo pro $a = i \in \mathbb{N}$ a uvažme hodnotu parametru $a := i + 1$. Podle zadání pak platí $m(i + 1, b) = m(i, b) + b$. □ Podle indukčního předpokladu již víme, že $m(i, b) = i \cdot b$. □ Zbývá jen uvedené poznatky správně zřetězit

$$m(a, b) = m(i + 1, b) = m(i, b) + b = i \cdot b + b = (i + 1) \cdot b = a \cdot b.$$

Důkaz matematickou indukcí je tímto zdárně ukončen. □

Indukce k součtu parametrů

Příklad 5.5. Mějme funkci $k : \mathbb{N} \times \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ definovanou rekurentně takto: $\square$

- $k(c, 0) = k(0, c) = 1$ pro všechna $c \in \mathbb{N}$ a
- $k(m, n) = k(m, n - 1) + k(m - 1, n)$ pro všechna $m, n \in \mathbb{N}$, $m, n > 0$.

$\square$ Co bude hodnotou $k(m, n)$ pro obecné $m, n \in \mathbb{N}$? $\square$

Studenti znalí takzvaného *Pascalova trojúhelníka* už mohou tušit, že výsledek souvisí s počtem podmnožin a tedy kombinačními čísly. $\square$

My si zde správnou odpověď nejen ukážeme, ale i přesně dokážeme:

Věta. Pro každé $m, n \in \mathbb{N}$ je hodnota $k(m, n)$ rovna počtu všech m -prvkových podmnožin $(m + n)$ -prvkové množiny, tedy jinými slovy roven známému kombinačnímu číslu $k(m, n) = \binom{m+n}{m}$.

* $k(c, 0) = k(0, c) = 1$ pro všechna $c \in \mathbb{N}$ a

* $k(m, n) = k(m, n - 1) + k(m - 1, n)$ pro všechna $m, n \in \mathbb{N}$, $m, n > 0$.

Věta. Pro každé $m, n \in \mathbb{N}$ je hodnota $k(m, n)$ rovna počtu všech m -prvkových podmnožin $(m + n)$ -prvkové množiny, tedy jinými slovy roven známému kombinačnímu číslu $k(m, n) = \binom{m+n}{m}$.

□

Důkaz indukcí vzhledem k součtu parametrů $i = m + n$: □

- **Báze** $i = m + n = 0$ pro $m, n \in \mathbb{N}$ znamená, že $m = n = 0$. Zde však s výhodou využijeme tzv. „rozšíření báze“ na všechny hraniční případy $m = 0$ nebo $n = 0$ naší rekurze.

V obou rozšířených případech je přímo zadáno $k(m, 0) = k(0, n) = 1$. Je toto platná odpověď? □

- * Kolik je prázdných podmnožin ($m = 0$) jakékoliv množiny? Jedna, $\emptyset$.
- * Kolik je m -prvkových podmnožin m -prvkové ($n = 0$) množiny? Zase jedna, ta množina samotná.

Tím je důkaz rozšířené báze indukce dokončen.

* $k(c, 0) = k(0, c) = 1$ pro všechna $c \in \mathbb{N}$ a

* $k(m, n) = k(m, n - 1) + k(m - 1, n)$ pro všechna $m, n \in \mathbb{N}$, $m, n > 0$.

- **Indukční krok** přechází na součet $i + 1 = m + n$. □ Navíc díky předchozímu rozšíření báze se rovnou můžeme omezit na případy $m, n > 0$. □

Platí tedy podle zadání $k(m, n) = k(m, n - 1) + k(m - 1, n)$. □ Přitom oba rekurentní odkazy, $k(m, n - 1)$ i $k(m - 1, n)$ se vztahují na případy se součtem obou parametrů rovným $m - 1 + n = m + n - 1 = i$. □

Podle indukčního předpokladu tudíž platí, že $k(m, n - 1)$ je počtem m -prvkových podmnožin i -prvkové množiny □ a $k(m - 1, n)$ je počtem $(m - 1)$ -prvkových podmnožin i -prvkové množiny, třeba množiny $M = \{1, 2, \dots, i\}$.

Kolik je m -prvkových podmnožin $(i + 1)$ -prvkové množiny $M' = M \cup \{i + 1\}$? Pokud ze všech těchto podmnožin odebereme prvek $i + 1$, dostaneme právě □

* m -prvkové podmnožiny (z těch neobsahujících prvek $i + 1$) □

plus

* $(m - 1)$ -prvkové podmnožiny (z těch původně obsahujících $i + 1$). □

A to je v součtu rovno právě $k(m - 1, n) + k(m, n - 1) = k(m, n)$. □

Přístup se zesílením dokazovaného tvrzení

Příklad 5.6. Zjistěte, jakou hodnotu v závislosti na celočíselném parametru a nabývá funkce $t(a, 1)$, která je rekurentně definována takto: $\square$

- $t(0, b) = 0$ pro všechna $b \in \mathbb{N}$ a
- $t(a, b) = t(a - 1, 2b) + b$ pro všechna $a, b \in \mathbb{N}$, $a > 0$.

$\square$ Zkusíme-li si ručně vypočítat několik prvních požadovaných hodnot $t(a, 1)$ pro $a = 0, 1, 2, 3, 4, \dots$, postupně získáme výsledky rovné $0, 1, 3, 7, 15, \dots$ (všimněte si také, jak se v rekurzivním rozvoji postupně sčítají mocniny dvou). $\square$ Na základě toho již není obtížné uhodnout, že návratová hodnota patrně bude obecně určena vztahem $2^a - 1$.

Toto je však třeba také dokázat. $\square$

Jak záhy zjistíme, matematická indukce na naše tvrzení přímo „nezabírá“, ale mnohem lépe se nám povede s následujícím přirozeným zesílením dokazovaného tvrzení, které zobecňuje výsledek na proměnné hodnoty parametru b v návaznosti na zadaný rekurentní vztah.

- * $t(0, b) = 0$ pro všechna $b \in \mathbb{N}$ a
- * $t(a, b) = t(a - 1, 2b) + b$ pro všechna $a, b \in \mathbb{N}$, $a > 0$.

Věta. Pro každé $a, b \in \mathbb{N}$ platí $t(a, b) = (2^a - 1) \cdot b$.

Důkaz: Postupujeme indukcí podle $a := i \in \mathbb{N}$. $\square$

- * V **bázi** pro $a = i = 0$ je určena hodnota $t(a, b) = 0 = (2^0 - 1) \cdot b$. $\square$
- * **Indukční krok.** Nechť je tvrzení známo pro $a = i \in \mathbb{N}$ a uvažujme další hodnotu $a := i + 1 > 0$. $\square$ V tom případě je rekurentní podmínkou dáno $t(a, b) = t(a - 1, 2b) + b$, přičemž hodnota $t(a - 1, 2b) = t(i, 2b)$ vyplývá z dosazeného $a = i + 1$ a indukčního předpokladu. Celkově tedy $\square$

$$t(a, b) = t(i, 2b) + b = (2^i - 1) \cdot 2b + b \square = 2^{i+1}b - 2b + b = (2^{i+1} - 1) \cdot b.$$

Poslední výraz je roven požadovanému $(2^a - 1) \cdot b$. $\square$

5.3 Induktivní definice množin

Širokým zobecněním rekurentních definic posloupností je následující koncept.

Definice 5.7. Induktivní definice množiny.

Jedná se obecně o popis (nějaké) množiny M v následujícím tvaru:

- Je dáno několik pevných (*bázických*) prvků $a_1, a_2, \dots, a_k \in M$. $\square$
- Je dán soubor *induktivních pravidel* typu

Jsou-li (libovolné prvky) $x_1, \dots, x_\ell \in M$, pak také $y \in M$.

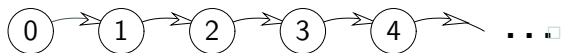
V tomto případě je y typicky funkcí $y = f_i(x_1, \dots, x_\ell)$ (v pravidle číslo i). $\square$

Pak naše *induktivně definovaná množina* M je určena jako nejmenší (inkluzí) množina vyhovující všem těmto pravidlům.

Několik jednoduchých ukázek...

- Pro nejbližší příklad induktivní definice se obrátíme na množinu všech přirozených čísel, která je formálně zavedena následovně.
  - $0 \in \mathbb{N}$
  - Je-li $i \in \mathbb{N}$, pak také $\text{succ}(i) \in \mathbb{N}$ (kde následník $\text{succ}(i)$ odpovídá $i+1$).

- Pro každé $y \in \mathbb{N}$ můžeme definovat jinou množinu $M_y \subseteq \mathbb{N}$ induktivně:
  - $y \in M_y$
  - Jestliže $x \in M_y$ a $x + 1$ je liché, pak $x + 2 \in M_y$. □Pak například $M_3 = \{3\}$, nebo $M_4 = \{4 + 2i \mid i \in \mathbb{N}\}$. □
- Dalším příkladem induktivní definice je už známé zavedení **výrokových formulí** z Oddílu 1.4. Uměli byste teď přesněji říci, co tam byly základní prvky a jaká byla induktivní pravidla? A jaká byla v definici formulí role závorek?

Pokročilý ilustrační příklad

... zase na induktivní definici.

Příklad 5.8. V Růžovém království mají zvláštní peníze – používají mince pouze dvou hodnot, *tříkoruny* a *třináctikoruny*. □

- Určete induktivní definici množiny P všech celých kladných čísel, které lze jak peněžní částku složit z mincí v Růžovém království. (Uvažujte, že království má k dispozici neomezené množství mincí.) □
- Dokažte, že z mincí v Růžovém království lze složit jakoukoliv celou částku od 24 korun výše. □
- Chytrý Honza přijel do Růžového království a potřebuje si tam koupit jeden knoflík za korunu. Jak to může udělat a neprodělat?

a) Určete indukční definici množiny P všech celých kladných čísel, které lze jak peněžní částku složit z mincí v Růžovém království. (Uvažujte, že království má k dispozici neomezené množství mincí.) $\square$

Například takto: **Bázičnými** prvky jsou $3 \in P$ a $13 \in P$. $\square$

K tomu přináležejí dvě **indukční** pravidla;

je-li $a \in P$, pak $a + 3 \in P$ a také $a + 13 \in P$. $\square$

b) Dokažte, že z mincí v Růžovém království lze složit jakoukoliv celou částku od 24 korun výše. $\square$

V řešení úkolu postačí dokázat toto tvrzení matematickou indukcí:

Věta. Platí-li pro nějaké $n \geq 24$, že $24, 25, \dots, n, n + 1, n + 2 \in P$, pak také $n + 3 \in P$. $\square$

Důkaz: V bázi indukce snadno vidíme, že částky $24 = 3 \cdot 8$, $25 = 13 + 3 \cdot 4$ a $26 = 13 \cdot 2$ náleží do P , a proto tvrzení platí pro $n = 24$. $\square$

V indukčním kroku z předpokladu $n \in P$ přímo odvodíme $n + 3 \in P$ (přidáme jednu tříkorunu) a jsme hotovi.

c) *Chytrý Honza přijel do Růžového království a potřebuje si tam koupit jeden knoflík za korunu. Jak to může udělat a neprodělat?*

Honza zaplatí 1 třináctikorunu a nechá si vrátit 4 tříkoruny (12). □

A na závěr jeden bonusový pro samostatné přemýšlení

Příklad 5.9. *Jak byste dokázali jasně a srozumitelně (explicitně) popsat množinu D zadanou následující induktivní definicí? □*

- *Bázickými prvky jsou $21 \in D$ a $35 \in D$.*
- *Máme dvě induktivní pravidla:*
  - * *Jsou-li $a, b \in D$ (je možné $a = b$), pak také $a + b \in D$.*
  - * *Jsou-li $a, b \in D$ a platí $a > b$, pak také $a - b \in D$. □*

Pokud už máte odpověď, pak přemýšlejte, co se stane, když bázickými prvky bude jiná dvojice přirozených čísel. □

A co když v bázi zadáme trojici nebo čtveřici čísel? □